

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»
від 04 листопада 2021 р. № 6

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності код спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійна програма «Прикладна лінгвістика»
факультет публічного управління і права
кафедра теоретичної та прикладної лінгвістики

Рекомендовано на
засіданні кафедри
теоретичної та
прикладної лінгвістики
28 серпня 2021 р.,
протокол № 7

Завідувач кафедри
_____ Людмила
МОГЕЛЬНИЦЬКА

Розробник: к.ф.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики,
КАНЧУРА Євгенія

Житомир
2021

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 2

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Модуль 1. Науковий пошук	5
Модуль 2. Оприлюднення результатів дослідження	7
Перелік питань до екзамену	9
Рекомендована література	12

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 3

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» полягає у вивченні основних закономірностей процесу здобуття, опрацювання та формування нових знань як основного продукту діяльності науковця; набутті системних знань про структуру та етапи наукового дослідження, правил і логіки оформлення результатів дослідження, наукову етику та академічну доброчесність, розширенні гуманітарного світогляду через поєднання контекстів гуманітарних і природничих наук, міждисциплінарних розвідок та розвиток критичного мислення й медіаграмотності.

Відповідно до визначеної мети курс складається з двох змістових модулів: Науковий пошук та Оприлюднення результатів дослідження. Такий підхід передбачає розгляд засобів пошуку інформації, відбору та опрацювання джерел, стандарти оформлення та презентації результатів наукового дослідження.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни: ознайомити студентів з основними методами наукового дослідження, видами реферування та анотування матеріалу, елементами наукової статті, стандартами бібліографічних посилань; узагальнити та систематизувати здобуті студентами знання про методологію наукового пошуку; розширити й поглибити філологічну підготовку студентів, навички критичного й аналітичного мислення.

Під час вивчення дисципліни у студентів формуються знання про:

- основні етапи наукового дослідження та формування дослідницького проєкту,
- засадничі принципи наукового пошуку та опрацювання інформації,
- засади наукової етики та академічної доброчесності,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 4

- засоби оприлюднення результатів дослідження;
- тенденції розвитку світової наукової думки.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних компетентностей, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 035 «Філологія»:

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних програмних результатів навчання за спеціальністю 035 «Філологія»:

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години, 3 кредити ЄКТС.

Форма проведення занять: лекції, практичні заняття.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 5

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Науковий пошук

Тема 1.

Етапи наукового дослідження

Поняття наукового дослідження. Шлях від творчого задуму до кінцевого оформлення наукової праці. Об'єктивність. Ідея. Формування нового знання. Спадкоємність результатів творчості. Науковий пошук. Принципи роботи з науковими джерелами.

Практичне заняття 1. Вступ до дисципліни. Визначення критеріїв оцінювання академічних робіт.

Самостійна робота 1.

1. Ведення власного термінологічного словника, (від 5 одиниць).
2. Кримський С. (2002) Наука. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ. Абрис. 410-411.
3. Опрацювання термінів: *академічна доброчесність, валідне джерело, плагіат, наукова новизна, бібліографія / бібліографічний опис*. Знайти визначення термінів у не менш як двох джерелах, навести приклади означених явищ, вказати джерела.

Тема 2.

Структура наукового дослідження

Визначення етапів наукового проєкту. Опрацювання джерел, прийоми читання, збереження інформації: реферування, анотування. Види рефератів. Необхідні елементи анотації.

Практичне заняття 2. Самостійний пошук інформації (опрацювання засадничих термінів: академічна доброчесність, валідне джерело, плагіат, наукова новизна, бібліографія / бібліографічний опис).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 6

Самостійна робота 2.

1. Поповнення термінологічного словника, (від 5 одиниць).
2. Реферування матеріалів (науково популярного та академічного джерела) з тем, що стосуються перекладознавства: переклад власних імен, алітерація в перекладі, калька як вид перекладу, наукова та народна етимологія, фальшиві друзі перекладача.
3. Аналіз «невалідного» джерела з теми із доказами та поясненнями.

Тема 3.

Довідкова література

Словники та енциклопедії Види словників. Структура словникової статті. Засади створення енциклопедичних видань. Історія енциклопедії як жанру. Інші довідкові джерела. Довідкові джерела онлайн, принципи верифікації та ступінь довіри. «Народні» словники та енциклопедії: підходи до використання даних.

Практичне заняття 3. Оформлення бібліографічного посилання за різними стандартами. Визначення валідності джерел.

Самостійна робота 3.

1. Поповнення термінологічного словника, (від 5 одиниць).
2. Написання анотації за вимогами (наявність обов'язкових елементів, відповідність стилю, формі та обсягу).
3. Опрацювання статті Klimova, V. F. (2013) Common mistakes in writing abstracts in English. Procedia - Social and Behavioral Sciences #93. 512 – 516.

Тема 4.

Методи наукового дослідження

Методи та методологія. Теоретичні й емпіричні методи. Індукція, дедукція, аналіз, синтез, спостереження, гіпотеза, описовий, порівняльно-історичний, типологічний, зіставний, структурний, функціональний,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 7

конструктивний методи, дискурс-аналіз тощо. Вибір та поєднання методів у процесі дослідження.

Практичне заняття 4. Написання анотації, реферування. Поняття рерайтингу.

Самостійна робота 4.

1. Поповнення термінологічного словника (від 5 одиниць).
2. Аналіз двох статей з Вікіпедії (короткої та розгорнутої, відповідно до теми дослідження). Порівняння україномовної та англomовної статті з теми.
3. Аналіз словникової статті з Загнітко А. (2012) *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни*. Донецьк. ДонНУ. Або: Баркасі В. В., Каленюк С. О., Коваленко О.В. (2017). *Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів*. Миколаїв. За темою дослідження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Оприлюднення результатів дослідження

Тема 5.

Структура наукової статті

Логічне обґрунтування елементів наукової статті. Постановка проблеми, тема, мета й задачі розвідки, предмет і об'єкт розвідки, огляд літератури з теми, наукова новизна та практичне застосування результатів дослідження, висновки й перспективи подальшого дослідження.

Практичне заняття 5. Підготовка слайд-презентації як ілюстративного матеріалу.

Самостійна робота 5.

1. Ведення термінологічного словника (від 5 одиниць).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 8

2. Опрацювання статті: Microsoft. (2021). *Поради зі створення й показу ефективних презентацій*. Відновлено з <https://support.microsoft.com/uk-ua/office>.

3. Створення презентації Power Point за темою дослідження.

Тема 6

Апробація наукового дослідження

Роль наукового спілкування. Конструктивність і продуктивність дискусії. Конференції, симпозиуми, форуми. Опанування та рецензування, експертна оцінка робіт, обговорення на семінарах та в дослідницьких групах. Усна презентація роботи, поняття про регламент та ілюстративний матеріал.

Практичне заняття 6. Усний виступ за результатами дослідження.

Самостійна робота 6.

1. Ведення термінологічного словника (від 5 одиниць).
2. Наумовець А.Г. (2003). *Ви віч-на-віч з аудиторією: децю про «технологію» підготовки наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів*. Київ. Наукова думка.
3. Підготувати короткий усний виступ за темою дослідження.

Тема 7.

Види наукових публікацій

Види й формати наукових публікацій. Співавторство, роль наукового керівника. Тези, стаття, есе. Вимоги до кваліфікаційних робіт. Процедура захисту кваліфікаційних робіт. Види наукових журналів. Доступність результатів дослідження для світової наукової спільноти. Поняття індексації журналів. Онлайн бази наукових робіт.

Практичне заняття 7. Опис терміну для багатомовного термінологічного словника

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 9

Самостійна робота 7.

1. Ведення термінологічного словника (від 5 одиниць).
2. Проаналізувати статтю й відео: Ніколаєв Є. (2020) *Короткі поради: Як написати тези до доповіді чи дипломної роботи?* Відновлено з <https://saiup.org.ua/novyny/korotki-porady-yak-napysaty-tezy-do-dopovidi-chy-dyplomnoyi-roboty/> .
3. Написання чорнового варіанту тез за темою дослідження.

Тема 8

Нормативно-правове забезпечення наукової діяльності в Україні

Система наукових установ України. Нормативні акти, що регулюють наукову діяльність. Науковий проєкт як організаційна єдність. Експертиза. Інновації. Прикладна й фундаментальна наука. Популяризація науки.

Практичне заняття 8. Підсумкове заняття. Перевірка якості засвоєного матеріалу

Самостійна робота 8.

1. Ведення термінологічного словника (від 5 одиниць).
2. Аналіз чорнового варіанту тез одного з колег, обговорення змістовного наповнення, відповідності структури та мовного й графічного оформлення роботи. Внесення правок.
3. Коригування власного чорнового варіанту тез за допомогою колег.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Дайте визначення поняттю «наука», схарактеризуйте фундаментальну й прикладну наукову діяльність, поясніть взаємозв'язок між ними.
2. Назвіть основні етапи наукового дослідження та формування нового знання.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 10

3. Поясніть принцип наукової об'єктивності. Схарактеризуйте підходи до роботи із джерелами.
4. Назвіть етапи підготовки та виконання дослідницького проекту.
5. Якими прийомами читання може користуватися дослідник, відповідно до поставленої мети при роботі з інформацією?
6. Назвіть види рефератів залежно від мети реферування.
7. Які елементи є необхідними для анотації наукової статті?
8. Які види довідкової літератури доступні дослідникові. В чому відмінність між словником та енциклопедією?
9. Схарактеризуйте обов'язкові елементи словникової статті. Поясніть їхню функцію та мету введення в статтю.
10. Визначте принципи верифікації довідкового джерела. Поясніть поняття «валідне джерело».
11. Дайте характеристику бібліографічному опису джерела, схарактеризуйте систему внутритекстових та кінцевих посилань. Назвіть основні стандарти оформлення бібліографічних посилань.
12. Розкрийте значення методології наукового дослідження. Дайте визначення теоретичним та емпіричним методам.
13. Поясніть наступні поняття: індукція, дедукція, аналіз, синтез, спостереження, гіпотеза.
14. Розкрийте підхід до вибору методів наукового дослідження. Назвіть основні ознаки описового, порівняльно-історичного та типологічного методів.
15. В чому полягають особливості структурного, функціонального, та конструктивного методів дослідження?
16. Схарактеризуйте поняття наукової статті як форми презентації нового знання. Назвіть її обов'язкові елементи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 11

17. Поясніть роль анотації та ключових слів для наукової статті. Які ще елементи статті виконують подібну функцію. Чим має керуватися дослідник, формуючи ці елементи статті?

18. Розкрийте зв'язок між постановкою проблеми та темою статті. Назвіть принципи формулювання мети й задач розвідки.

19. В чому полягає відмінність предмету розвідки від її об'єкту. Продемонструйте на прикладах.

20. Розкрийте поняття наукової новизни розвідки. Поясніть значення огляду матеріалів з теми дослідження.

21. Розкрийте поняття академічної доброчесності. Які дії підпадають під визначення плагіату.

22. Обґрунтуйте необхідність введення перспектив подальшого дослідження та практичного застосування результатів до тексту наукової статті.

23. Дайте характеристику стилю викладу основного матеріалу. Обґрунтуйте вибір мовного регістру, назвіть його основні ознаки. Наведіть приклади.

24. Визначте роль наукового спілкування для ефективності досліджень. Назвіть форми такого спілкування.

25. В чому полягає експертна оцінка результатів дослідження, опонування й рецензування? Схарактеризуйте роль наукового семінару як творчої групи дослідників.

26. Які є основні принципи підготовки усної презентації результатів дослідження? Схарактеризуйте сучасні можливості використання ілюстративного матеріалу.

27. Назвіть основні види наукових публікацій. Схарактеризуйте поняття співавторства. Які вимоги ставляться до тез, статті, есе?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 12

28. Чим забезпечується доступність результатів дослідження для світової наукової спільноти? Чому така доступність є важливою? В чому полягає принцип індексації наукових видань ?

29. Назвіть найважливіші онлайн бази наукових робіт, поясніть їх особливості.

30. Які основні документи формують нормативно-правову базу наукової діяльності в Україні?

31. Схарактеризуйте систему наукових установ України.

32. Які є засоби популяризації науки?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Антонюк В. С., Полонський Л. Г., Аверченков В. І., Малахов Ю. А. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. К.: НТУУ "КПІ", 2015. 276 с.

2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2014. 142 с.

3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.

Допоміжна література

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. К.: АБУ, 2002. 480с.

2. Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федорченко В. К., Фоменко Н. А., Поважна Л. І. Методика навчання і проведення наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник. – К. : Вища школа, 2003. – 323с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 13

3. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К.: КНТЕУ, 2001. 186с.

4. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2004. 212с.

5. Кислий В. М. Організація наукових досліджень: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 234с.

6. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Професіонал, 2004. 208с.

7. Крушельницька, О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Кондор, 2003. 192с.

8. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень: підручник. К.: Знання, 2007. 270с.

9. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2007.

10. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: конспект лекцій. К.: Академвидав, 2004. 208с.

11. Ходаківський Є. І. Методологія наукових досліджень в парадигмі синергетики: монографія. Ж.: ЖДТУ, 2009. 340 с.

12. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К.: Слово, 2003. 240с.

Довідкова література

1. Баркасі В. В., Каленюк С. О., Коваленко О.В. (2017). *Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів*. Миколаїв.

2. Загнітко А. (2012) *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни*. Донецьк: ДонНУ.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.07- 05.02/1/ 035.00.1/Б /ОК12-2021
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 14

3. Шинкарук В. І. (ред.). (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. *Автоматичне оформлення джерел*. Відновлено з <https://vak.in.ua/>.
2. *APA Citation Style*. (2013). Retrieved from <http://nbuv.gov.ua/node/929>.
3. *Перевірка тексту за новим правописом*. (2021). Відновлено з <https://ukr-mova.in.ua/perevirka-tekstu>.
4. *Генератори посилань*. Відновлено з <https://library.sumdu.edu.ua/uk/doslidnyku/akademichne-pismo/tsytuvannia-ta-posylannia/heneratoru-posylan.html>.

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту». (2017). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, № 38-39. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>.
2. Нормативно-правові акти, що регулюють організацію і проведення наукової і науково-технічної діяльності в Україні. (2021). Відновлено з <https://fmf.npu.edu.ua/2017-03-16-21-34-40/134-science/>

* Індекс структурного підрозділу відповідно до наказу ректора «Про індексацію структурних підрозділів Державного університету «Житомирська політехніка» (наприклад, 22.06).

** Індекс освітньої програми відповідно до наказу ректора «Про індексацію освітніх програм Державного університету «Житомирська політехніка» (наприклад, 122.00.1/Б).

*** Шифр освітньої компоненти в освітній програмі (наприклад, ОК1).